

חכמינו בתנודת

גליון • שנה ב'

פרשת דברים
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור
חידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מדור תורתם קבע

ע"י קרח נתעורר שוב חטא העגל

וחצרות ודי זהב (דברים א, א).

ופירש"י, וחצרות במחלוקתו של קרח. ודי זהב. הוכיח על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם. צריך להבין, דהרי חטא העגל היה קודם מחלוקת קרח, ומפני מה לא אמרם משה רבינו כפי סדר הדברים.

ויש לבאר על פי שכתב רבינו הק' ז"ע בדברי יואל (פר' כי תשא עמ' דש), לפרש המדרש מה ראה קורח לחלוק על משה, פרה אדומה ראה. דהנה אחר חטא העגל המליץ משה רבינו ע"ה זכות על ישראל וטען 'לי צוית ולא להם', שנאמר (שמות כב) 'אנכי ה' אלוך'. אמנם קרח טען להיפך, כפירוש רש"י ז"ל על הפסוק 'כי כל העדה כולם קדושים' (במדבר טז א), דכולם שמעו בסיני 'אנכי ה' אלוך', ונמצא שעל ידי טענתו נתעורר שוב חטא העגל.

וטעותו באה, כיון שאמרו חז"ל (במד"ד יח ט) שפרה אדומה באה לכפר על חטא העגל, דתבוא האם ותקנה צואת בנה. על כן טעה קרח לחשוב שכבר נתכפר חטא העגל לגמרי ע"י הפרה, וחזר לטעון שכל העדה שמעו בסיני 'אנכי ה' אלוך'. וזה כוונת המדרש, מה ראה קרח לחלוק על משה ולעורר על טענת 'לי צוית ולא להם', ותירצו 'פרשת פרה אדומה ראה' שזה גרם לו לחשוב שנתכפר העגל לגמרי, עכ"ד.

ובזה מיושב שפיר מה שנקט משה רבינו ע"ה להוכיח את ישראל בתחילה על מחלוקת קרח,

- המשך בעמוד ב' >

מבוא: בשער התורה

יידועים לשבטיכם...

גדולי ישראל שלא התפרסמו עד ערוב ימיהם

הבו לכם אנשים חכמים וגבונים וידועים לשבטיכם, פירש"י, שהם ניכרים לכם, שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו שאתם גדלתם אותו, לכך נאמר וידועים לשבטיכם ע"כ. הנה אף שהדברים בודאי אינם כפשוטם, וכמו שכבר העירו מפרשי רש"י שמשה רבינו שכל רז לא אניס לי היה בודאי מכיר היטב בטיב האנשים ברוח הקודש, מכל מקום מאיזה סיבה לא רצה משה רבינו להשתמש בזה ברוח הקודש כמבואר בגור ארי' ובמשכיל לדוד בטוב טעם, על כן אמר שבשכל האנושי אי אפשר לידע באמת מי הוא איש צדיק הראוי לאותה איצטלא ומי לא, וכהפירוש המתוק של האוהב ישראל (פ' מטות ליקוטים) עה"פ וימסרו מאלפי ישראל ז"ל, מאי לשון וימסרו, אכן הענין הוא וכו', והנה כאשר לזה צריך להיות צדיק וחסיד שיהיה כוונתו רק לכבוד ה', וכל אחד מישראל הסתיר את עצמו לאמר מה אני נחשב לקנא לכבוד ה', והחברים מבני ישראל אשר ידעו על איש אחד שהוא ירא ה' באו אל משה והגידו לו שזה הוא צדיק גמור, על כן אמר הכתוב לשון וימסרו,

הוא לשון מסירה, כאדם המלשין על חברו ונקרא מסור עכ"ל ק.

ומה נאים הדברים באלו הימים שאנו מתאבלים על חורבן בית המקדש פעמים שנחרבה בעון שנאת חנם, והכי קרא שמו שנאת חנם, כי לרוב מתברר אחר כך שהשנאה היתה חנם, כי כאמור אין אדם יודע מה בלב חברו, ויש אדם המתחזה בחיצוניותו כאיש פשוט לגמרי, אבל מתחת המסווה של הפשטות מסתתרת פנימיות זכה וטהורה של איש צדיק וירא אלקים, ואילו היו יודעין מתחילה מצדקותו האמתית לא היו תולין בו בוקי סריקי לדונו לכך חובה והיה מתרבה אהבת ישראל.

וזכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, כאשר מתבוננים בדברי הימים של כלל ישראל רואים שבהרבה פעמים נתגלו בפתע פתאום אנשים גדולים וצדיקים שהעניקו חמה בקומתו, וברגע לפני שנגזרה עליהם בגזירת עליון להתגלות ולהנהיג את ישראל, סברו כי האיש הזה הוא איש מן השורה ואין בו שום מעלה יתירה, ואף שהיה כבר בא בשנים והיה ידוע ומוכר לכל, כי כאמור אין לו לאדם לשפוט כפי ראות עיניו, כי האדם יראה לעינים והאלקים יראה ללבב.

המנהיג הראשון שנתמנה על ישראל על ידי משה רבינו, הלא הוא יהושע בן נון, מבואר בדברי חכמינו ז"ל שמשה רבינו

< המשך בעמוד ב'

מדור תורתם קבע

ואח"כ על חטא העגל, שלא כפי סדר הדברים. משום דע"י מחלוקתו של קרח נתעורר שוב חטא העגל, בטענתו דכולם שמעו בסיני 'אנכי ה' אלהיך, ודו"ק.

(הרה"ח ר' שלום יצחק יאקבאוויטש הי"ו)

והימים האלו יהפכו לששון ושמחה

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו (תהלים קיח, כד).

יש לרמז בפסוק זה שהימים האלו ימי בין המצרים ותשעה באב יהפכו לימי ששון ושמחה, 'זה היום עשה ה', 'זה היום' - רמז כנגד מה שנאמר באיכה (ב. ז) 'עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו', שהיום המר הזה שהיה בו 'עשה ה' אשר זמם', יום זה יהיה בו נגילה ונשמחה בו, שימי בין המצרים יהפכו לימי ששון ושמחה.

(הרה"ח ר' אייזיק לייב מיללער הי"ו)

חג הסוכות הוא כנגד שבת חזון

בספר שער יששכר (תמוז אות י"א) כתב בשם החוזה מלובלין, ששלש רגלים פסח שבועות סוכות הם כנגד ג' שבועות דבין המצרים, ונמצא שפרשת דברים שבת חזון הוא כנגד חג הסוכות.

ויש לבאר בע"ה, דהנה בספר ענינו של יום על חודש אב, הביא מה שהקשה הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל ר"י חברון, על מה שנהגו בגלות לשמוח בחג הסוכות שמחה של מצוה, וקורין אותה שמחת בית השואבה זכר לאותה שמחה שהיתה במקדש, אשר עליה אמרו חז"ל במסכת סוכה (דף נ"א.) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, וצריך להבין, שהרי אנחנו רגילין שכל פעם שמזכירין בית המקדש אנו נמצאים ביוג ואבילות וחסרון שמחה, בהזכירנו אותה בסדר העבודה של יום הכפורים אומרים, אשרי עין ראתה שמחת בית השואבה עם שואבת רוח הקודש רוח נדיבה, הלא למשמע און דאבה נפשנו, ואם כן לשמחת בית השואבה מה זו עושה בחג הסוכות.

[ויש לציין לדברי הפייטן לתשעה באב שמקונו בקינה (ל"ב) נר מערב כבה ושמחת בית השואבה אי מה היה לנו, ומזה ג"כ קשה לשמחת בית השואבה בסוכה מה זו עושה].

ותירץ הוא ז"ל, שמה ששמחים ישראל בשמחת בית השואבה, אינו זכר למקדש שהיה ונחרב בעוה"ר אשר עליה דאבה נפשנו, אלא זכר למקדש שיהיה ושיבנה ב"ב, ועל זה דאי כדאי לשמוח, נמצא דישנם שני ענינים בזכר למקדש, האחד הוא האבילות על ההורבן הנלמד מהפסוק אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, והשני הוא ההשתוקקות למקדש העתיד, הנלמד מהפסוק בירמיה (ל' י"ז) ציון היא דורש אין לה מכלל בעי דרישה, כמו"ש חז"ל במסכת סוכה (דף מ"א.)

ומשום כן בפרשת דברים שהוא תמיד שבת חזון, אשר חיוב עלינו להתאבל על ירושלים, מוטל עלינו גם להשתוקק למקדש העתיד, וזה למדנו משמחת בית השואבה בחג הסוכות דמי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו, ושפיר שייך פרשת דברים שבת חזון לחג הסוכות בשמחת בית השואבה.

(הרה"ח ר' יונה פריעדמאן הי"ו)

מבוא : בשער התורה

- המשך מנמוך א' -

לא חשב עליו כי הוא הוא הראוי לאותו איצטלא, כדאיתא במדרש (במ"ד כא יד) עה"פ יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה, מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות, אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות בדין הוא שירשו בני את כבודי, אמר לו הקב"ה (משלי כז) נוצר תאנה יאכל פריה, בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות, הואיל והוא שרתך בכל כחו כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד שכרו ע"כ. כשהגיע הזמן המיועד מאת קורא הדורות מראש שיהושע בן נון ינהיג את ישראל נתגלה פתאום כאיש היכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד, ויסר ממנו אדרת הפשטות שתחתיו היה מסדר את הספסלים והיה פורס המחצלאות.

דוד מלך ישראל, הרגל הרביעי שבמרובה, שאין לנו שום צל של מושג מעוצם קדושתו שאין לו ערוך, עם כל זה עד שלא נמשח למלך לא עלה על דעת שום אחד, ואף לא על דעת אביו הקדוש ישי, שיש בו איזה מעלה יתירה על שאר אנשים, כמו שמצינו כאשר בא שמואל הנביא אל ישי ואמר לו מה שנאמר לו בנבואה מאת ה' (שמואל א טז א) מלא קרנך שמן ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך, כתיב (שם י) ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל אל ישי לא בחר ה' באלה, ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים, ויאמר עוד שאר הקטן והנה רועה בצאן, וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי ויאמר ה' קום משחחו. נורא נוראות, נעים זמירות ישראל המתואר בזוהר הק' כבדחנא דמלכא, היה מסתתר כאיש פשוט מאוד רועה צאן, עד שאם לא היה בא הצווי מאת ה' למשחו למלך לא היו יודעין לעולם מגדלותו וערכו האמיתי.

ומה נפלא הוא המעשה המובא בשם הגדולים מהחיד"א (מערכת א אות עו) אודות ר' אברהם מוכר ירקות, ונעתיק לשון החיד"א שם, שמעתי מרב אחד זקן שקיבל כי בימי מהרש"ל תחת בית מדרשו ה' חנות לאיש א' שהיה מוכר ירקות, ושם ה' ישן בחנות, וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות, וה' צנוע ודבר אין לו עם אדם, ולילה אחד קם מהרש"ל ושמע שר' אברהם ה' לומד סוגיא עמוקה מאד ומפרשה פירוש רחב וה' נותן דעתו לכל דבריו, ושלח אחריו ושאל לו שאלה עמוקה בש"ס, והוא השיב כי הוא עם הארץ ולא ידע מאי קאמרי רבנן, וע"י הפצרות וגזרות פתח פיו והאירו דבריו בחכמה ובקיאיות הפלא ופלא, ונתחנן לו שיה' בסוד ולא יודיע הדבר, ונמשך כמה זמן שמהרש"ל מפלפל עמו וה' מוצא קורת רוח שהוא גברא רבה, וכשנתבקש בישיבה של מעלה מהרש"ל, צוה לקהל שיקחו לרב לר' אברהם מוכר ירקות כי אין כמוהו, ואח"כ בהפצרות ותנאים רבים נתקיימה צואת הרב ז"ל. ומי שיש לב יקח מוסר מהשכל עד כמה הוא גדר תורה לשמה ואת צנועים חכמה והתורה מכרזת עליו ירום ונשא וגבה, וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים עכ"ל החיד"א.

בספר חמדה גנוזה (ח"ב) מפרט איזה מהתנאים שהתנה עם ראשי הקהלה, שלא יתנו לו כלל פרס מהקהל, ושלא יצטרך לישב במזרח, רק יוכל להמשיך הלאה על מקום קביעתו במערב, ושלא יקראו אותו להתורה בתואר מורה מורינן. ובאין ברירה הסכימו לתנאין, אבל השכילו להמעיט במקצת הפחיתות הכבוד, שהתקינו ששמש הקהל ילך בכל יום אל חנותו בבוקר, ויקנה ממנו כל ה'קאשע' שהכין למכור, וממילא יהיה לו הספקה מקופת הקהל, ובנוגע למקום ישיבתו התקינו שכל חשובי הקהל ילכו לישב על צד מערב

תוכחת משה שיהיה אחריו נרוצה

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (דברים א, א). ואמרו במדרש (דברים רבה א, ב) זהו שאמר הכתוב מוכיח אדם אחרי חן ימצא (משלי כח, כג).

בביאור כוונת המדרש יש לומר בהקדם דברי התפארת שלמה פרשת ויחי, וז"ל: ק; עפ"י מה דכתיב "משכני אחריו נרוצה", פירוש, אנו מתפללים להקב"ה להמשיך אותנו אליו במדת החסד, ואנחנו נרוצה אחריו, כי בענין קנין משיכה הוא ב' אופנים, הא' הכישה במקל והיא תבא, והב' קורא לה והיא באה. והנה באופן הראשון בבחי' הכישה במקל הנה כבר לקינו והוצללנו בגלות המר, אך אנו מצפים להיות הגאולה וישועה באופן השני בבחינה קוראה לה והיא באה. עכ"ל.

והנה החילוק בין שני הבחינות הוא, דבבחינה הא' של הכישה במקל, האדם הולך אחרי הבהמה, משא"כ בבחינה הב' קורא לה והיא באה אז האדם הולך לפני הבהמה, וקורא לה והיא באה, וזהו שאנו מתפללים להקב"ה "משכני אחריו נרוצה", דהיינו שיהיה בבחינה השנית קורא לה והיא באה, ואז הקב"ה ילך לפנינו "ומשכני אחריו נרוצה".

ונלע"ד דזהו כוונת המדרש 'מוכיח אדם אחרי חן ימצא', דהיינו שהיה משה רבינו ע"ה מוכיח את ישראל והורה להם הדרך אשר ילכו בה, עד שבאו למדריגה זו שיקנה אותם הקב"ה ע"י משיכה בבחינה השנית, בבחינה קורא לה והיא באה, "משכני אחריו נרוצה", וזהו מוכיח אדם "אחריו" זה משה, שהוכיח את ישראל "אחרי הקב"ה" דהיינו שהקב"ה הוא ההולך לפני ישראל בבחינה קורא לה והיא באה, ולא על ידי בחינה הא' הכישה במקל ח"ו על ידי יסורים, רק משיכה מתוך אהבה קורא והיא באה, והקב"ה הולך לפניו להאיר להם הדרך ודו"ק.

(הרה"ח ר' משה יוסף שווארטץ ז"ל)

מעשה רב

להקדים שלום לרעהו ולהרבות באהבת חנם

אנו מצויים עתה בימי האבלות על חורבן ביהמ"ק, וידוע מ"ש חז"ל (יומא טו:) שבעון שנאת חנם חרב ביהמ"ק, ולכן יש להרבות בימים אלו באהבת חנם יותר ויותר, וראוי לנו להתחזק במאי דאיתא בגמרא (ברכות ו:) כל שידוע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום, שנאמר (תהלים לד, טו) 'בקש שלום ורדפהו'.

ולא אמנע מלספר עובדא בענין זה ששמעתי מידי נפשי להבחל"ח הרה"ח מוה"ר חיים וויטריאל ז"ל, שפעם אחת כשהגיע הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע להסתופף בצל רבינו הק' זי"ע, ונתאכסן באותו הבית שדר בו ר' חיים הנ"ל, אזי כשיצא בבוקר השכם מדירתו פגש בו הרה"ק רבי יענקל'ה, והקדים ליתן "שלום עליכם" לר' חיים, ושאלו מה שמו, והשיב שמי חיים. ואמר הרה"ק: "איך הייס יענקל', לאמיר זיך ליב האבן, דער בית המקדש איז חרוב געווארן וועגן שנאת חנם, דער תיקון איז אהבת חנם".

(הרה"ח המפורסם הרבני החסיד המופלג ר' נפתלי לעבאוויטש שליט"א - מעתיק שמועה, כתב הוטיק של תורות כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע)

מבוא : בשער התורה

- המשך מעמוד ב' <

ונמצא שמעתה יהיה זה הכותל החשוב, ובקריאת התורה התקינו שמעתה יקראו לכל החשובים בשם 'חבר' ואת רבי אברהם יקראו בתואר 'מורנו'.

ואגב, יש שייכות בין הרבי אברהם מוכר ירקות עם הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע [יודה"ל תשעה באב], שא' מן התנאים שהתנה עם אלופי הקהל הי' שאחר פטירתו יקברוהו סמוך לאביו שהיה איש פשוט והיה קבור סמוך להגדר, וכתב בספר חמדה גנוזה שכאשר נסתלק הרבי מלובלין לחיי עלמין התעסקו עמו החברה קדישא בלילה תחת מעטה הערפל ולא יכלו החברא קדישא לראות כלום, ובכן קברוהו סמוך להגדר, ונמצא שנטמן בסמוך לרבי אברהם מוכר ירקות שהמהרש"ל גילה את גדלותו. ונשארו ממנו משפחות מפוארות בישראל ששמשו ברבנות, כמו הגאון ר' שמחה הכהן ראפאפורט זצ"ל אב"ד לובלין (יודה"ל ז' אב), שנסתעפו ממנו הרבה משפחות מיוחסות גדולי תורה.

ומי לא ידע מהרה"ק רבי הערש הכהן מרימנוב זי"ע שבמשך כל ימי חייו רבו הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע היה ידוע בתוארו 'הערש משרת', ועשה מלאכת משרת בבית רבו ולא ידעו שאיש קדוש מתהלך בקרבינו, עד אחר פטירתו של הרה"ק רבי מנחם מענדל זי"ע שצויה שמשרתו הרבי ר' הערש ימלא מקומו, ואז נתגלה עוצם קדושתו שכל קדושי דורו חרדו לקראתו.

ובדומה לזה היה אצל הרה"ק ר' ישעי' מקערעסטיר זי"ע שהיה משמש בקודש אצל הרה"ק מליסקא זי"ע, ואחר פטירת רבו נתמנה כאיש על העדה על פי פקודת קדשם של גדולי דורו, וכמו שהתבטא הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע ששמע כרוז בשמים שרבי ישעילע צריך להיות הרבי, ומני אז ועד היום הזה נתפרסם כפועל ישועות באופן נשגב מאוד.

ואף החפץ חיים זצ"ל הידוע כהיום כרבן של ישראל, שבמשך שנותיו האחרונות פעל כל כך לטובת היהדות בכל התחומים, ברוב שנותיו לא ידעו כלל על גדלותו העצומה, והצליח לחיות בהסתר ובפשטות. וכן החזון איש זצ"ל שאחר עלותו לארה"ק הפציע אור תורתו וקדושתו וכולם ראו בו האיש על העדה אשר על פיו יצאו ועל פיו יבואו, במרבית שנותיו ישב בעירו ווילנא ועסק בתורה לשמה בלי שום משרה ומבלי ששום א' ידע אפס קצהו ממדריגותיו.

והרה"ק מריבניץ זי"ע הידוע ומפורסם כהיום בכל קצוי תבל, ומקום מנוחתו הפכה למקור ישועות, גם הוא לא היה מפורסם כל כך, עד שנגזרה בגזירת עליון לטובת הדור שידעו מקדושתו שלא מעלמא הדין למעלה למעלה מערך הדור.

והוא לימוד גדול שלפעמים אין מבחינים באדם שום סימני גדלות וחשיבות, שאין זה היתר לזלזל בו כי לא ידע אדם ערך חברו באמת, וכמו שידוע מהחזון איש שאמר שיש לכבד כל ילד וכל בחור הלומד בישיבה, מספק שמה יצמח לגדול בישראל, כי כתר תורה מונחת בקרן זוית כל הרוצה ליטול יבא ויטול, ויהי רצון שנזכה במהרה להתרוממות קרן התורה וישראל ויתגלה כבוד שמים לעין כל בבית הגואל במהרה בימינו אמן.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

מדור אדיר התורה

ביום תשעה באב מקוננים על עשרה הרוגי מלכות לכן אנו מביאין מאמרו נחמד שהגיע לידנו בענין נשמת ר' עקיבא

בענין מסירת נפשו של רבי עקיבא על קדושת ה'

בהגליון של פרשת ויחי העלל"ט האריך הר"ח ר' שלמה זלמן הערשקא הי"ו, בענין רבי עקיבא שהיה גלגולו של יעקב לא מות.

מקור הדברים הוא ברבינו בחיי פר' וישב (בראשית לח, א), שכתב דמה שנשמך פרשת היבום לפרשת המכירה, כדי לסמוך גלגול לגלגול, כי סוד היבום הוא סוד הגלגול, שהחטא ההוא לא היה אפשר להתברר ולהתלבן רק בסוד הגלגול בעשרה הרוגי מלכות. וכלל הדברים עשרה אחי יוסף אלו עשרה הרוגי מלכות, ומה שהיו עשרה הרוגי מלכות והאחים בעלי המעשה לא היו אלא ט', שהרי ראובן לא הסכים עמו, יש לומר לפי שגם יוסף חטא, כי חטא האחים בו, הלא הוא היה הסיבה כשהיה משתרר על אחיו הנכבדים הגדולים ממנו, והיה מכעים אותם ומתפאר כנגדם בחלומותיו, וכיון שהיה בכלל החטא היה בכלל העונש, ולכן נפקד עליו גם כן, או יש לומר שלא נפקד על יוסף כלל אבל נפקד על ראובן, ולא בשביל חטא יוסף שהרי ראובן לא חטא במכירתו, אבל חטא בלהה נפקד עליו, וזה רמז בפסוק שנאמר אצל ראובן (דברים לג, ו) 'ויהי מתני מספר', כי היו עשרה עם ראובן, ו'מספר' היינו עשרה, שעמו היו עשרה מתים בהרוגי מלכות.

עוד כתב הרבינו בחיי (סוף פר' מקץ), דמה שנחתמה פרשת מקץ בפסוק 'עלו לשלום אל אביכם', זה רמז לעשרה הרוגי מלכות אשר עלו לשלום אל אביהם שבשמים אחר שנתלבנו ונצרכו מחטאו של יוסף, ועל כן תמצא בפרשה זו 'פעמים' 'האנשים', לרמז על עשרה הרוגי מלכות, והיה לו לומר 'אחי יוסף' או 'בני יעקב'.

והרבינו בחיי מביא מה דאיתא בפרקי היכלות שעשרה הרוגי מלכות לא נעשה בהם מאומה, כי באו תמורתן גולמי גופות אחרים והם עלו מיד בסערה השמימה, ומוסיף על זה 'ושמעתי בזה, כי כשם שהוחלף יצחק באיל והוקבע לו שכר כאילו הוקרב וכאילו עפרו צבור על גבי המזבח, כן הוחלפו חכמי ישראל באחרים, וכיון ששעמו טעם מיתה במה שנתפשו ונגמרו דינם לכך הם קבלו עונשם והרי זה כאילו נהרגו, ע"כ.

והנה הרמ"ע מפאנו (מאמר חקור דין ח"ב פ"ט) כותב בענין רבי עקיבא, דהנה אמרו חז"ל (ברכות נד, ע"ב) 'דברים ה' בכל נפשך' אפילו נוטל את נפשך, שהכוונה אם יטול השי"ת את נפשך תתרחצ לך באהבה, אבל אם לא יטול גם את הטוב תקבל, כמו שמצינו אצל רבי עקיבא (שם סא): שלא סיפק לו הדרוש 'אפילו אם נוטל את נפשך', אלא היה מתאוה שיטול השי"ת את נפשו, ואמר 'כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה וכו' מתי בוא לידי ואקיימנו, ולא על חנם נתאוה למיתה אלא

לכפר גם כן על גלות הכבוד שגלתה השכינה למצרים עם יעקב אבינו על ידי מכירת יוסף, והיה רבי עקיבא אחד מעשרה הרוגי מלכות גלגליהם של השבטים.

והנה נחלקו האר"י הק' ובעלי הקבלה גלגול של מי היה רבי עקיבא, האר"י הק' ס"ל שרבי עקיבא היה גלגול שמעון, ובעלי הקבלה ס"ל שרבי עקיבא היה כנגד השכינה שהסכימה בהחרם שעשו השבטים. ובין כך ובין כך יאתה לרבי עקיבא לכפר על המכירה יותר מלזולתו, וזה לפי שגם אם נאמר שרבי עקיבא היה בעד שמעון מכל מקום היה שמעון צריך לכפרה יתירה על שפתח בקלקלה תחילה, כמו שאמר הכתוב 'ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא, ועתה לכו ונהרגוהו וגו', והיו אלו שמעון ולוי (בראשית לו, יט-כ), ומשם בא רבי עקיבא לידי נסיון שנתפס להריגה תחת שמעון שאמר 'ועתה לכו ונהרגוהו, ולפי השיטה שרבי עקיבא היה מכפר על שיתוף השכינה הק' בהעלמת מכירת יוסף, הרי היה כנגד השכינה הק', והשי"ת יודע האמת.

וידוע מ"ש חז"ל (מנחות כט): בשעה שעלה משה למרום וכו', אמר לו הקב"ה אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו וכו', אמר לפניו רבש"ע הראהו לי וכו', אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו, אמר לו חזור לאחורייך וכו', ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו רבש"ע זו תורה זו שכרה, אמר לו שתוק, כך עלה במחשבה לפני, והכוונה לשכינה היא מלכות שנקראת 'מחשבה', כלומר שתשוקת רבי עקיבא למות עלתה בשכינה בשביל גלותה למצרים, ולכן שתוק כי לא אשיב תשוקתו ריקם.

ועל זה נאמר בבת קול 'אשריך רבי עקיבא שיצאת נשמתך באחד', והכוונה שיצאה נשמתך בשביל 'אחד', והיינו בשביל גלות השכינה למצרים, שאז זווגא דלעילא אתפרש ולא אחד אקרי, על דרך דאיתא בזה"ק (ח"ג י): אמר רבי שמעון זווגא דדכר ונוקבא אקרי 'אחד' וכו', והשתא קב"ה לא אקרי 'אחד', ורוא דמלתא כנסת ישראל בגולתא וקב"ה סלק לעילא לעילא זווגא אתפרש וכו', עיין שם, ונתאוה רבי עקיבא למות בשביל זה וזהו 'באחד'. וכן כתיב (איוב כג, יג) 'והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו איתנה ויעש', הזכיר איוב אגב צערו גם היסורים ומיתתו של רבי עקיבא, ואמר עליו 'והוא באחד' שחשק למות בשביל 'אחד' זווגא דתפארת ומלכות, 'ומי ישיבנו' מזה, באשר 'נפשו איתנה' כל ימי חייו למות על זה ויעש'. וזהו שכר תורתו של ר"ע שהראה הקב"ה למשה רבינו, להיות שמיתתו הוא השכר עצמו שאין למעלה ממנו, והיינו לפי שמיתתו הוא עצמו השכר כי רב ועצום מאוד, כי עי"ז השלים יחוד קוב"ה 'אחד' שהיה עד עתה בגלות, ע"כ.

עוד יש לציין למאי דאיתא בשל"ה הק' (פר' וישב ז) 'ושמעתי מקצת המקובלים כי רבי עקיבא היה גלגול של יוסף, ולכן נקרא 'עקיבא בן יוסף', ולפי מה שכתבתי למעלה שיוסף הוא 'אחד' יבוא הרמז במיתת רבי עקיבא שאמר 'יצתה נשמתו באחד' שהוא נשמת יוסף.

עוד איתא בספד"ק תשואות חן (בליקוטים) בשם הגאון בעל סמיכת חכמים, בענין עשרה הרוגי

מלכות, דאיתא בהאר"י ז"ל שרבי עקיבא היה במקום השכינה, כי השבטים לא היו רק ט', וצירפו השכינה עמהם שלא יתגלה הדבר ליעקב, ובהיות שרבי עקיבא היה בן גרים לזה קיבל ענשו במקום השכינה. והגאון הנ"ל הוסיף טעמו לשבח בזה, בהיות דאיתא במס' ב"ק (סא): שמעון העמסוני היה דורש כל אתיון שבתורה, וכיון שהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' פירש, עד שבא ר"ע ולימד 'את ה' אלקיך תירא' לרבות ת"ח, וכיון שהוא דרש דרשה זאת והשוה כבוד הת"ח לכבוד השכינה לזה נכנס במקום השכינה לקבל העונש, ע"כ. והכל הולך למקום אחד, כי מצד שורש נשמתו שהיא מתחת כנפי השכינה כן היה לימוד תורתו, ולזה דרש הוא דרש הלז.

וידוע מ"ש בספד"ק ישמח משה (פר' כי תשא) בשם הגאון הקדוש מהר"ש מאוסטרפאלי זי"ע, לפרש הפסוק (ויקרא כז, לב) 'כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה', דקאי על העשרה הרוגי מלכות שנהרגו על מכירת יוסף, והיינו 'כל אשר יעבור', ר"ל שעברו מן העולם, היו 'תחת השבט' היינו שבטי י-ה לכפר על חטאם, ולפי זה לא היו צריכים להיות רק תשעה כיון שיוסף לא חטא, אך כי ידוע דבשעת מעשה הצטרפו עמהם השכינה שלא יגלה מצפונם, ולזה נהרג גם 'העשירי' דהוא רבי עקיבא לכפר על ה', והיינו 'והעשירי' ר"ל למה נהרג גם העשירי הלא בהחטא לא היו רק תשעה, 'היה קודש לה'. והיינו דאמר לו 'אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד', ר"ל בשביל 'אחד', היינו השכינה כביכול יחידו של עולם.

עוד יש לציין לדברי הרמ"ע מפאנו (מאמר יונת אלם פ"ב), בענין סוד 'כך עלה במחשבה לפני', כי זה נאמר על ר"ע כאשר שאל משה רבינו ע"ה מלפניו יתברך זו תורה זו שכרה, ופירושו 'כך' במקום הזה הוא כפי שיעור המסרו מעיקרא, כי לו יאתה כמבואר במקומו בסוד (איוב כג, יד) 'כי ישלם חוקי', שהיה מצטער ואומר מתי יבא לידי פסוק זה ואקיימנו שהוא 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך', 'כך עלה' ונסתלק מיד הקליפות האור מווכך ומתוקן לשוב לשורשו במחשבה העליונה, ומלאכי השרת ג"כ בשמעם צעקת הרוגי מלכות ואין להם השגה במצפוני כוונתם, דואגים עליהם ושואלים מאת הקב"ה כשאלתו של משה רבינו ע"ה, והשיב להם אותה תשובה עצמה, והכוונה כי הנה אלה החסידים בצעקתם ובהבל פיהם משבירים אורי החיצונים שלא יעכב על ידם, פן יגבר ח"ו עליהם כנגד הפכו להרתיח אחר מדותיו יתברך, ותעל שועתם אל האלקים לא בשביל צער הגוף, כי בשרו לא יכאב אם הנפש לא תאבל ותקבל יסורין באהבה, אלא 'כך' ע"י צעקה זו ככוונה רמה ומסירת עצמם כאמור 'עלה' שכר צדקתם עם האור שהיה נאזח עם נחש בכפיפה, וזה האור יתייחד עם נשמתם הגורמת בזכותה להעלאת המדומע ועולה במחשבה העליונה למקומה למעלה והיא עולה עמהם, ע"כ.

מכל זה אנו רואים מקצת גודל קדושתו של התנא האלקיריבי עקיבא, ובחינת מסירת נפשו על קדושת ה'.

(הרב יעקב יצחק יאקבאוויטש שליט"א - מח"ס אוריתא לישראל)

טעל: 845.210.6668 | פקס: 845.314.8486
אימיל: chelkeiny@gmail.com

צו באקומען דעם גליון יעדע וואך אין אימיל, שיקט א אימיל צו: chelkeiny@gmail.com

הלכנס דברי תורה בתוך
הגליון ולהערות והארות:

הגליון נערך ע"י מכו קונטרס
מ"ה אברהם ישעי' קל"ן
מ"ה יואל הכהן מאשקאוויטש
מ"ה משה אברהם לייפער
מ"ה שלמה הערשקאוויטש

עורכים

חכמינו
בתורתך